

MANIFESTĂRI ALE COEZIUNII SOCIALE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19

MANIFESTATIONS OF SOCIAL COHESION IN THE CONTEXT OF THE PANDEMIC COVID-19

DOI: 10.5281/zenodo.3996011

CZU: 316.454.4:614.4

Tatiana SPĂȚARU,
doctor habilitat în sociologie,
cercetător științific principal,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

SUMMARY

The issue addressed in the article resides in the manifestations study of social cohesion in the context of the pandemic COVID 19. Social studies are crucial to understanding the impact of the pandemic on Moldovan society, the flexibility of the public administration in emerging crises, the reaction of social groups and identification of management mechanisms. The research methodology is mainly qualitative, intended to contribute to understanding and explaining the approached problem. The conclusions lead us to the idea that the COVID 19 pandemic has affected more dimensions of social cohesion.

Keywords: social cohesion, social relations, social groups, emerging crisis, pandemic.

REZUMAT

Problema abordată în articol rezidă în studiul manifestărilor coeziunii sociale în contextul pandemiei COVID 19. Studiile sociale sunt cruciale pentru a înțelege impactul pandemiei asupra societății moldovenești, flexibilitatea administrației publice în situații de criză emergentă, reacția grupurilor sociale și identificarea mecanismelor de gestionare. Metodologia de cercetare este una preponderent calitativă, menită să contribuie la înțelegerea și explicarea problemei abordate. Concluziile formulate ne conduc spre ideea că pandemia COVID 19 a afectat mai multe dimensiuni ale coeziunii sociale.

Cuvinte-cheie: coeziune socială, relații sociale, grupuri sociale, criză emergentă, pandemie.

Definirea conceptului de coeziune socială. Explorând gama definițională a conceptului de coeziune socială, constatăm faptul că s-au înregistrat progrese în definirea și explicarea acestuia. Totodată, există o varietate de semnificații ce au consecințe asupra a ceea ce este analizat, a măsurării și comparării indicatorilor și a recomandărilor ce reies din respective-

le sinteze. Opțiunile definitorii sunt de o importanță relevantă, dezvoltându-se în timp pe baza dezbaterilor teoretice despre ceea ce generează o mai bună organizare a societății moderne.

Deși în ultimii ani s-au adăugat contribuții semnificative la cercetarea academică a coeziunii sociale, inclusiv prin valorificarea unei agende empirice

de cercetare la nivel de țară, regiune și global, totuși interesul investigativ este actualizat reieșindu-se din necesitatea înțelegerii și explicării complexității dinamicii sociale. Ea provine dintr-un efort democratic de a stabili echilibrul social, dinamismul economic și identitatea națională, cu obiectivele fondării unui sistem de echitate și evitarea fracțiunilor sociale.

Coeziunea socială este un proces social, format dintr-un ansamblu de fapte și fenomene, care își propun să consolideze pluralitatea cetățenilor prin reducerea inegalității și a disparităților, a fracțiunilor socio-economice din societate. Reflectă nevoile oamenilor atât pentru dezvoltarea personală, cât și comunitară, intră în esența sentimentului de apartenență la grupurile sociale, leagă libertatea individuală cu justiția socială, eficiența economică cu distribuirea echitabilă a resurselor, pluralismul și reguli comune pentru soluționarea conflictelor [3].

În interpretarea prezentului studiu, coeziunea socială se referă la gradul de conectare și solidaritate manifestate de grupurile sociale. Identifică două dimensiuni principale: sentimentul de apartenență și relațiile dintre membrii din cadrul comunității în perioada pandemiei COVID-19.

Studiul coeziunii sociale în Republica Moldova. Coeziunea socială este studiată din mai multe perspective. Organizațiile internaționale, regionale, cele specializate pe anumite probleme abordează în analizele sale diferite dimensiuni ale coeziunii sociale. Astfel, în analiza Organizației Mondiale a Sănătății Social cohesion for mental well-being among adolescents este inclus un studiu de caz pe Republica Moldova, unde sunt estimați factorii de risc social, psihologic și demografic, contextul sociopolitic al problemei și se evidențiază politicile și strategiile de

bază care promovează sănătatea mintală a adolescenților [5, p. 169-174].

Studiul Consolidarea coeziunii sociale și a unei identități comune în Republica Moldova [2] explorează aspecte ce țin de relațiile interetnice. Concluzionează că societatea moldovenească rămâne a fi dezbinată de-a lungul unor repere etnice și lingvistice; elitele exploatează și aprofundează dezbinarea și frecvent prezintă alte grupuri etnice ca o amenințare. Există o discrepanță mare între documentele de politici și problemele reale în domeniul relațiilor interetnice [2, p.49].

SCORE Moldova este un instrument analitic inovator, conceput pentru a îmbunătăți înțelegerea dinamicii societății din țară. SCORE Moldova se bazează pe metodologia indicelui de coeziune și reconciliere socială, care a fost inițial dezvoltată în Cipru de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP) și de Centrul pentru Pace Durabilă și Dezvoltare Democratică (SeeD). De atunci, SCORE a fost implementat în mai multe țări din Europa și din alte regiuni pentru a ajuta părțile interesate, internaționale și naționale, în proiectarea de soluții bazate pe dovezi care pot contribui la întărirea eforturilor de coeziune socială. În Moldova, procesul SCORE a fost lansat de Organizația Națiunilor Unite în noiembrie 2016, având în vedere trei obiective principale: măsurarea nivelului de coeziune socială din țară; construirea și înțelegerea forțelor care divizează și unifică în societate; informarea programelor și ajustarea intervențiilor pentru a sprijini mai bine consolidarea coeziunii sociale în țară [1].

Indicele mediu SCORE pentru Moldova în anul 2018, măsurat pe o scală de la 0 la 10, unde 0 reflectă absența completă a fenomenului măsurat în societate și 10 semnifică o prezență puternică și răspândită, include mai mulți indicatori. Spre exemplu, scorul constructivism cetățenesc -

4.8, este calculat din indicatorii activism cetățenesc – 5,8, angajament civic – 0,7, valorile civice prosoziale – 7,9. Scorul mediu al indicatorilor securității umane este compus din securitatea economică – 4.6, securitatea personală – 4,5 și securitatea politică – 7.1[4].

Conceptul de coeziune socială își găsește reflectare în programele, strategiile și politicile de stat, lansate de-a lungul anilor.

Contextul cercetării. În condițiile unei crize de asemenea gen, coeziunea socială devine existențială. Pandemia globală COVID-19 a solicitat atât coeziunea cetățenilor la nivel local, cât și a comunității internaționale. Majoritatea oamenilor și-au dat seama de responsabilitățile ce le revin, înțelegând că coeziunea socială este răspunsul colectiv la o amenințare globală, este capacitatea fiecăruia de a înțelege și de a ajuta o persoană afectată de consecințele unei pandemii. Pe de o parte, oamenii au devenit izolați la domiciliu, iar pe de altă parte, tehnologia informațională a asigurat joncțiunea socială, a deschis posibilitatea învățării unul de la altul, combinând cunoștințe, experiență, creativitate și energie la scară globală.

Studierea comportamentelor oamenilor în perioadele de criză sunt esențiale pentru a înțelege modalitățile de a acționa și reacționa în anumite împrejurări sau situații, ansamblul manifestărilor particulare și colective. Analizele deja acumulate permit să aflăm cum să răspundem rapid și eficient la provocări, cum să facem față acestei probleme în creștere, cât de pregătiți putem fi în cazul unei pandemii etc. Toate acestea au creat o paradigmă complet nouă pentru distribuirea resurselor umane, organizarea de locuri de muncă la distanță, reprofilarea și crearea de noi tipuri de servicii într-un interval de timp limitat.

Deși este dificil de a prevedea impactul COVID-19 asupra societății moldovenești,

experiența parcursă arată că grupurile sociale vizate negativ sau afectate accidental și disproporționat au potențialul de a slăbi coeziunea socială. Grupurile sociale care percep că sunt tratate în mod diferit decât restul, acestea pot submina încrederea și coeziunea socială la nivel de societate.

Metodologia studiului. Având în vedere varietatea empirică în literatura de specialitate, cercetarea are la bază operaționalizarea conceptului de coeziune socială, identificarea indicatorilor, a efectelor și cauzelor. Indicatorii elaborați reiese din definiția sintetizată. Cercetarea are un caracter calitativ. Materialul sociologic empiric a fost acumulat de către autorul articolului prin aplicarea interviului online în luna mai 2020.

Ghidul de interviu a fost elaborat în cadrul Centrului Sociologie și Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, fiind parte componentă a proiectului instituțional „Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierei de Uniunea Europeană”. Ghidul de interviu a fost aplicat în localități urbane și rurale, fiind respectat criteriul de gen și vârstă. Rezultatele obținute reprezintă o sursă prețioasă pentru a înțelege și explica coezivitatea socială în condițiile unui proces emergent de pandemie.

Interpretarea datelor empirice. Constatările făcute în baza aplicării interviurilor online denotă că experiența vieții pandemice și-a lăsat amprenta asupra psihicului uman, relațiilor sociale, coeziunii grupurilor și comunităților. Epoca pandemică a modificat părerile oamenilor privind valorizarea vieții, modul în care munca lor influențează asupra bunăstării individuale și colective, interacțiunea cu colegii și flexibilitatea așteptată de la angajatori, capacitatea administrației locale și centrale de a organiza societatea.

În contextul pandemiei, persoanele intervievate din comunitățile rurale au apreciat că localitățile lor au fost destul de unite, încercând să respecte regimul de carantină impus de autorități. Cei din mediul urban, au fost mai critici, considerând că pandemia nu a afectat în mod direct solidaritatea oamenilor.

Coeziunea socială este percepută, în primul rând, din perspectiva respectării cerințelor de carantină și autoizolare. Acțiunile de solidaritate s-au manifestat în mai multe moduri: de la ajutorarea persoanelor în etate, a celor cu dizabilități până la acțiuni de susținere în social media. Au fost aduse exemple pozitive privind activitățile întreprinse de autorități și cetățeni.

„Chiar de la început de pandemie, în orașul Ialoveni au fost dezinfectate mai multe spații publice, stații, drumuri, chiar și unele intrări de la blocurile de locuit. De asemenea, în magazine cumpărătorii respectă măsurile de protecție, păstrând distanța socială.” (bărbat, vârsta 46-55 ani, mediul urban, studii superioare, moldovean, angajat sectorul privat).

„Când au fost anunțate interdicțiile de părăsire a domiciliului, un agent economic din teritoriu, care deține un magazin alimentar, a acceptat să facă livrări la domiciliu. Mai târziu, după ce persoanele de peste 63 de ani au fost restricționate și obligate să nu părăsească locuința, același agent economic a dispus ca pentru aceștia livrarea la domiciliu să fie gratuită.” (femeie, vârsta 16-25 ani, mediul rural, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul public).

Au fost relatate situații când s-a evitat respectarea regulilor elementare, de a purta mască, mănuși și de a ține distanța socială. Unii și-au asumat riscul de a merge în locurile publice fără a fi echipați, astfel punând în pericol viața lor și a celor din jur.

„Cunosc cazuri când persoane infectate, fără a preveni că au careva simptome,

s-au prezentat la serviciu, contaminând și alți colegi, sau că au mers la cumpărături având acasă un membru al familiei infectat. Pot spune ferm că nivelul gândirii acestor oameni este afectat de răutate, ură și vorba ceea : De ce numai eu? Lasă-i să sufere și alții.” (femeie, vârsta 36-45 ani, mediul urban, studii superioare, moldoveancă, sectorul privat).

Partea majoritară a persoanelor intervievate își percep propria contribuție la solidaritatea socială prin faptul că au respectat restricțiile de carantină. Dintre aceștia unii s-au implicat în stabilirea și menținerea legăturilor din comunitate prin dezvoltarea mai multor acțiuni.

„Chiar dacă suntem în criză financiară, am ajutat cu o mică donație Spitalul Raional din Ialoveni.” (bărbat, vârsta 46-55 ani, mediul urban, studii superioare, moldovean, angajat sectorul privat).

„Eu fiind lucrător medical, am ajutat de la distanță oameni infectați de COVID-19, cărora medicamentele indicate nu îi ajutau. Am aplicat tratament care, în final, a vindecat aceste persoane.” (femeie, vârsta 36-45 ani, mediul urban, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul privat).

Persoanele intervievate au menționat că pentru oamenii din anturajul lor este caracteristic să dea o mână de ajutor altora, atunci când aceștia au nevoie. Se ajută, în primul rând, între membrii familiei, după care urmează prietenii, cunoștințele. Mai rar se apelează la suportul primăriei, liderilor locali. Cel mai des sunt ajutați cu alimente și haine oamenii în vârstă și persoanele cu dizabilități.

„Într-o comunitate rurală oamenii se cunosc unii cu alții și este mult mai ușor să se afle despre necazul unuia dintre săteni și mult mai repede să i se ofere ajutor. Oamenii se ajută unii pe alții când se întâmplă vreo nenorocire, cum ar fi un deces sau un accident. Atunci, fără să stea pe gânduri, indiferent de situația financiară, fiecare aju-

tă cu ceea ce poate." (femeie, vârsta 16-25 ani, mediul rural, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul public).

„Pot să spun despre copiii mei. Le-am în-suflat dăruirea de sine pentru cel apropiat. De mici au fost educați să ajute un bolnav, un bătrân sau oricare persoană care are nevoie. O vor face cu plăcere!” (femeie, vârsta 36-45 ani, mediul urban, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul privat).

În cazul când o persoană din localitate are o problemă se poate adresa, în primul rând, celor apropiați, care pot acorda tot sprijinul. După care urmează prietenii, rudele, cunoscuții, primarul, serviciul de asistentă socială. Consideră că personal pot aștepta un ajutor material concret, în caz de necesitate, de la cei apropiați. Deși, încearcă să nu permită situații de urgență în propria viață.

„Ajutorul ar putea fi din partea rudelor mele (suntem mulți și mai suntem și prieteni, nu am pierdut legătura) și ai prietenilor mei.” (bărbat, vârsta 26-35 ani, mediul rural, studii superioare, bulgar, angajat sectorul nonguvernamental).

„Cred că primăria va încerca să ajute sau să găsească pe cineva care ar putea susține în situație dificilă.” (femeie, vârsta 26-35 ani, mediul rural, studii superioare, găgăuză, angajat sectorul nonguvernamental).

Apartenența și coeziunea intergrup a fost analizată prin aplicarea următoarei întrebări: „Dacă v-ar întreba cineva cine sunteți, ce i-ați spune în câteva cuvinte?”. Spectrul răspunsurilor a variat, de la un simplu cetățean al Republicii Moldova, o persoană cu cei șapte ani de acasă, un moldovean care-și iubește pământul și prețuiește valorile țării, până la un cetățean care vrea să schimbe modul în care gândesc oamenii, un tânăr cu capacitate înaltă de muncă, activ, o persoană sociabilă cu inimă mare și foarte responsabilă etc.

„Sunt un cetățean al țării mele, care

încearcă să schimbe ceva pentru viitorul generației următoare. Îmi doresc ca copiii mei să fie mândri că s-au născut în Moldova.” (femeie, vârsta 16-25 ani, mediul urban, studii superioare, găgăuză, angajat sectorul nonguvernamental).

Fiind întrebați, dacă atunci când pleacă în alte sate, orașe din republică, cum se simt spunând că sunt din localitatea lor. Majoritatea intervievaților au afirmat că trăiesc sentimentul de mândrie.

„Oriunde în lume, sunt mândru de țară și de locul în care m-am născut și am crescut.” (bărbat, vârsta 26-35 ani, mediul rural, studii superioare, bulgar, angajat sectorul nonguvernamental).

„Mă simt foarte fericită că satul meu de baștină este anume Viișoara, un sat foarte frumos și pitoresc.” (femeie, vârsta 46-55 ani, mediul rural, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul public).

„Atunci când spun că sunt din satul Slobozia-Dușca simt un mare sentiment de mândrie - indiferent de faptul că sunt în altă localitate sau în Chișinău. Sentimentul de mândrie este același oriunde a-și merge. Niciodată nu mi-a fost rușine să spun, atunci când am fost întrebată, de unde sunt, ba din contra, chiar eu am ținut mereu să specific acest lucru.” (femeie, vârsta 16-25 ani, mediul rural, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul public).

Totodată, au fost emise și opinii neutre. *„Sunt neutră în acest sens. Pentru mine este absolut lipsit de importanță în care oraș s-a născut o persoană, ea rămâne un om, la fel ca și mine.”* (femeie, vârsta 16-25 ani, mediul urban, studii superioare, găgăuză, angajat sectorul nonguvernamental). *„Nu am careva sentimente deosebite sau de jenă.”* (bărbat, vârsta 16-25 ani, mediul rural, studii medii, găgăuz, angajat sectorul nonguvernamental).

Plecând peste hotare, în fața străinilor, respondenții se prezintă drept locuitori ai Republicii Moldova, iar reprezentanții

etniilor conlocuitoare - că sunt ruși, ucraineni, găgăuzi, bulgari sau de alte etnii. Prin aceasta demonstrând diversitatea etnică a țării noastre.

„Mă prezint că sunt din Republica Moldova, o țară plină de tradiții, oamenii primitori și frumoși la suflet.” (femeie, vârsta 16-25 ani, mediul rural, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul public).

„Spun că vin din Republica Moldova și reprezintă un grup etnic ca găgăuzii.” (femeie, vârsta 26-35 ani, mediul rural, studii superioare, găgăuză, angajat sectorul nonguvernamental).

Majoritatea persoanelor intervievate, fiind întrebat ce simt când spun că sunt din Republica Moldova și dacă acest sentiment diferă de cel pe care l-au avut acum 10 ani, au afirmat că sunt întotdeauna mândri când vorbesc despre țara lor, indiferent de ceea ce spun sau gândesc alții. În timp acest sentiment se consolidează, chiar dacă pe unii realitatea din Republica Moldova îi descurajează, ei speră că peste ani situația va fi mai îmbucurătoare.

„Simt un fior de mândrie că am sânge moldovenesc. Și pot spune ferm că nu diferă deloc de acel sentiment de acum 10 ani în urmă. Dacă îți iubești țara și neamul, nu te poate afecta sufletește, nici situația economică și nici viziunea politică.” (femeie, vârsta 36-45 ani, mediul urban, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul privat).

Evaluând relația persoanelor intervievate cu reprezentanții altor etnii, constatăm că aceștia le apreciază drept bune și de colaborare.

„Relațiile mele cu oamenii sunt construite pe baza calităților lor personale și nu a naționalității.” (femeie, vârsta 26-35 ani, mediul rural, studii superioare, găgăuză, angajat sectorul nonguvernamental).

Apreciind relațiile dintre diverse grupuri etnice din propria localitate, respondenții le consideră drept tolerante. Ca și în oricare societate, există anumite

stereotipuri referitoare la moldoveni, ruși, ucraineni, găgăuzi, bulgari, romi.

„Toată lumea trăiește în armonie deplină până apare vreo-o divergență.” (femeie, vârsta 16-25 ani, mediul rural, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul public). *„Apar divergențe, dar, în general, sunt pașnice.”* (femeie, vârsta 36-45 ani, mediul urban, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul privat).

Cunoașterea și vorbirea limbii române este o obligațiune morală a fiecărei persoane care trăiește pe teritoriul acestui stat, consideră intervievații, referindu-se la cetățenii Republicii Moldova, care refuză să vorbească limba de stat. Reprezentanții etniilor conlocuitoare au remarcat în acest sens nivelul de organizare și calitatea discutabilă a predării limbii de stat pentru minoritățile naționale.

Persoanele intervievate au răspuns că în procesul de comunicare cu reprezentanții altor etnii demonstrează o abordare specifică cu privire la divergențele de opinie în privința viitorului statului Republicii Moldova. Evită de a intra în anumite divergențe, respectând opiniile chiar și cele controversate. Reprezentanții etniilor conlocuitoare consideră că nu este atât de important ce vector va alege Republica Moldova, ci în ce măsură această alegere va afecta favorabil viitorul țării în ansamblu.

Pentru unii intervievați a fi moldovean în Republica Moldova înseamnă a fi: un mare patriot, să fii născut pe teritoriul republicii, să locuiești aici permanent, un om muncitor, cu credință. Pentru alții, este un act de mare eroism, un om care duce lipsă de multe lucruri, fudulie, cumătrism, asuprire. Indiferent ce naționalitate sau etnie reprezintă intervievații, ei sunt conștienți de faptul că împart un singur pământ, au un mediu natural favorabil vieții, nu este război și nu sunt refugiați. Respectiv, sunt mândri de tot ceea ce posedă.

Opiniile persoanelor intervievate referitoare la faptul dacă pandemia a schimbat cumva comportamentul oamenilor s-au divizat. Aprecierile pozitive rezidă în faptul că oamenii au devenit mai loiali, mai uniți în acțiuni de caritate, îndeosebi pe rețelele de socializare sunt mult mai buni și receptivi. Aspectele negative ale comportamentelor umane constau în faptul că oamenii au rămas așa precum au fost, egoiști, adăugându-se lipsa de vigurozitate, uneori nedorința de a intra în relație de comunicare. Evident, pandemia a schimbat modul în care oamenii își duc viața. În pofida faptului că majoritatea a avut ocazia să se relaxeze, să stea mai mult timp cu propriile familii, totuși ei percep carantina și restricțiile de deplasare venind în contradicție cu necesitatea firească a omului de a fi liber. Fluxul obișnuit al vieții a fost suspendat și o astfel de tranziție afectează cel mai des psihicul uman. În urma acestei lecții, oamenii au înțeles că pot fi distruși de un virus care nici măcar nu este vizibil. Fapt care trebuie să-i determine să fie mai respectuoși unul față de altul, să valorizeze mai mult viața, propria sănătate și sănătatea planetei.

Regimul de carantină i-a afectat pe fiecare dintre intervievați. La început, au trăit sentimentul de frică, dar mai târziu au conștientizat gravitatea situației, s-au deprins cu restricțiile impuse de autorități și, respectându-le, au reușit să depășească perioada de criză. Au devenit mult mai prudenți față de sănătatea proprie și a celor de alături, altfel au început să aprecieze ceea ce au. Partea pozitivă este că mulți au început să lucreze de la distanță, acumulând o nouă experiență în viață.

„M-a afectat foarte mult. Fiind lucrător medical, am fost infectată de COVID-19. Familia a fost izolată de societate și atitudinea unor persoane s-a schimbat brusc. Le era frică de mine, chiar și după vindecarea mea.” (femeie, vârsta 36-45 ani, mediul ur-

ban, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul privat).

Cel mai sensibil aspect al problemelor abordare în ghidul de interviu s-a dovedit a fi revenirea migranților moldoveni în contextul pandemiei. Este adevărat că cei de pe loc nu au excelat în empatie, în înțelegerea situației migranților moldoveni în timp de criză. Comportamentele celor reveniți, în unele cazuri, sunt puțin sau completamente inadecvate situației sanitare pe timp de pandemie.

Au fost emise opinii, potrivit cărora situația epidemiologică nefavorabilă din țară se datorează persoanelor care au revenit de peste hotare, acestea urmând mai întâi să se gândească cât de pregătită este Republica Moldova să facă față acestui virus. Oamenii care au venit din țări cu o situație epidemică nefavorabilă au importat virusul, contaminând populația locală.

„În străinătate majoritatea aveau acces la o medicină destul de dezvoltată. Întorcându-se acasă, neștiind că sunt purtători de virus, au pus în pericol propriile familii și comunitatea.” (bărbat, vârsta 26-35 ani, mediul rural, studii superioare, moldovean, angajat sectorul privat).

„Acești oameni au ales să plece peste hotare, dar când au dat de greu au revenit. În contextul în care primele cazuri erau de import, asta ar însemna că moldovenii reveniți au adus virusul în țara noastră.” (femeie, vârsta 16-25 ani, mediul urban, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul public).

Majoritatea intervievaților înțeleg că migranții moldoveni au revenit din cauza pierderii locului de muncă, imposibilității de a achita gazda, dificultăților financiare etc.

„Emigranții moldoveni au venit acasă la familiile lor, fiindcă este greu să rămâi într-o țară străină în asemenea situație.” (bărbat, vârsta 46-55 ani, mediul urban, studii superioare, moldovean, angajat sectorul privat).

Persoanele intervievate cred că autoritățile centrale și locale iau măsuri corecte în vederea prevenirii răspândirii virusului, însă demonstrează îngrijorare cu privire la efectele negative ale pandemiei asupra economiei și vieții de zi cu zi a oamenilor. Pozitiv este apreciat sprijinul acordat de către autorități persoanelor cu statut de șomer, organizarea campaniilor de informare a populației. Consideră că eforturile autorităților ar fi fost zădărnice fără susținerea societății. Totodată, menționează necesitatea monitorizării mai stricte a respectării restricțiilor impuse de administrație. Deși au fost luate măsuri pentru susținerea întreprinderilor mici și mijlocii, acestea la momentul derulării cercetării încă nu erau resimțite. Sistemul social și subsistemele sale funcționează în mod diferit. Respectiv, cel mai vulnerabil rămâne subsistemul economic. Considerându-se că urmările vor fi de lungă durată și se vor răsfrânge negativ asupra populației.

Respondenților le-a ajutat să reziste în situația de criză munca, familia, prietenii, colegii, faptul că au avut timp să acorde mai multă atenție hobby-ului, răbdarea și speranța că ziua de mâine va aduce cu ea doar lucruri bune.

Comentând afirmația dacă lumea va fi mai bună sau mai rea în urma crizei cauzate de pandemie, opiniile s-au ramificat: de la afirmația că societatea moldovenească nu o va schimba nimic, chiar nici pandemia la faptul că schimbarea începe în noi înșine. La nivel global, consideră că omenirea se va schimba, înțelegând că trebuie să fie mai prudenți, mult mai pregătiți, iar la următorul pericol global deja vor acționa mult mai organizat.

„Societatea moldovenească se va schimba considerabil, lumea va deveni mai bună pentru cei care au conștientizat că, indiferent de cât de mulți bani ai avea sau câte posibilități, în fața acestor încercări suntem

toți egali și oricând poate veni o zi în care totul ia sfârșit.” (femeie, vârstă 16-25 ani, mediul rural, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul public).

„Cred că lumea se va îmbunătăți. În momentul pandemiei, natura, în sfârșit, pentru prima dată într-o lungă perioadă de timp, și-a luat o vacanță și s-a odihnit de influența dăunătoare a omenirii. După ce și-au pierdut „viața monotonă”, oamenii și-au dat seama și vor trata viața cu mai mult respect.” (femeie, 16-25 ani, urban, superioare, găgăuză, sectorul nonguvernamental).

Atât persoanele intervievate, cât și oamenii din localitatea lor cel mai des se implică în acțiuni de salubritate a comunității, curățirea izvoarelor, plantarea arborilor, proiecte de binefacere întru ajutorarea persoanelor cu dizabilități și a celor în etate, campanii de informare, instruirea copiilor din familiile social-vulnerabile și altele. Deși conștientizează că personal insuficient se implică în acțiunile de voluntariat la nivel comunitar.

„Spre marea mea surprindere oamenii chiar se implica în acțiunile de voluntariat. Un exemplu ar fi cel al unor băieți din sat, care, de Sfântul Vasile, merg cu uratul, iar banii care se colectează în acea noapte sunt folosiți pentru a cumpăra provizii persoanelor în vârstă sau celor social-vulnerabile. Un alt act de voluntariat este cel inițiat de către autoritățile publice locale cu genericul „Un râu curat de la sat la sat”. Anual, primăvara sau vara, este curățat malul Nistrului din localitate. Astfel locuitorii satului participă la această acțiune an de an în număr tot mai mare. Eu personal nu pot spune că sunt o împătimită a acțiunilor de voluntariat, cu părere de rău, însă atunci când pot ajut sau particip la ceea ce mi se pare cu adevărat important, o fac cu plăcere.” (femeie, vârstă 16-25 ani, mediul rural, studii superioare, moldoveancă, sectorul public).

În opinia intervievaților, religia creștin-ortodoxă are o importanță deosebită în

viața poporului moldovenesc. Biserica Ortodoxă are menirea de a uni oamenii, este o adunare locală a creștinilor, ajută la bunul mers al societății. Însă, în realitate, angajarea politică a bisericii, promovarea anumitor candidați, manipulări pentru atingerea unor interese, induce disensiuni în mediul enoriașilor. Intervievații și-ar dori ca Biserica Ortodoxă să dezvolte activități de educație a populației, acțiuni de caritate, de echilibrare a moralității sociale.

Mass-media, de asemenea, are o influență considerabilă asupra societății moldovenești. Pe de o parte, ea unește societatea, atunci când reflectă obiectiv realitatea. Pe de altă parte, ea dezbină societatea, atunci când mediatizează informație negativă și provocatoare, atacuri directe la persoane, discreditează comunități, admit falsuri, publică informații puțin verificate, utilizează un vocabular departe de normele gramaticale ale limbii române. Pentru a contribui la consolidarea legăturilor dintre oameni, mass-media ar trebui să fie independentă, să livreze informații veridice, să-și exercite funcția sa educativă în cadrul societății.

„Să dea start la programe de suflet, educaționale, de dezvoltare a economiei, agriculturii și să înceteze difuzarea programelor politizate în exces.” (femeie, vârsta 36-45 ani, mediul urban, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul privat).

Viitorul țării persoanele intervievate și-l imaginează: *„Mai trist ca până acum.”* (femeie, vârsta 46-55 ani, mediul rural, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul public).

„Mi-a fost greu să-mi imaginez viitorul țării, deoarece pandemia a afectat economia și viața socială. Am temeri că nici autoritățile nu au o viziune clară asupra dezvoltării țării în viitor.” (femeie, vârsta 16-25 ani, mediul urban, studii superioare, găgăuză, angajat sectorul nonguvernamental).

Intervievații cred că în următorii ani situația nu se va schimba drastic, din cauza migrației excesive, îmbătrânirii populației, scăderii natalității, ridicării gradului de religiozitate și reducerii potențialului economiei naționale. Viitorul propriei localități îl percep în contextul dezvoltării țării. Nu prea speră că lucrurile se vor schimba în viitorul apropiat.

Viitorul personal și al propriei familii, de asemenea, este perceput destul de vag. *„Mă strădui ca să alung tristețea din față și să fiu tot așa precum am fost.”* (femeie, vârsta 46-55 ani, mediul rural, studii superioare, moldoveancă, angajat sectorul public).

„Nu-mi pot imagina viitorul în localitatea mea sau în Moldova. Familia mea vreau să trăiască în condiții mai bune, într-o țară mai bună. Ca să nu-și facă griji de siguranța ei, de ceea ce trebuie să mănânce a doua zi.” (bărbat, vârsta 16-25 ani, mediul rural, studii medii, găgăuz, angajat sectorul nonguvernamental).

Concluzii. Rezultatele cercetării prezintă o parte contributivă la proiectul instituțional „Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierei de Uniunea Europeană”. Manifestările coeziunii sociale în perioada pandemiei COVID-19 sunt necesare de a fi înțelese și explicate, pentru o mai bună gestionare a societății.

Analizele cercetării sociologice cantitative denotă, că pentru o societate coezivă cetățenii trebuie să fie mai conștienți, mai solidari, mai activi, să se implice direct în diferite proiecte benefice pentru comunitate și țară. Să se pună accent pe educație și să fie prestate servicii educaționale de calitate. S-a emis ideea privind micșorarea numărului de partide, care mai mult dispersează societatea decât o unesc. O economie puternică ar oferi locuri de muncă și ar contribui la echilibrarea relațiilor sociale. Toate

acestea ar favoriza dorința interioară a oamenilor de a se schimba și de a tinde spre o societate unită.

Analizele empirice sugerează că migrația circulatorie, care a reprezentat primul val de reveniți în țară pe timp de pandemie, este complet ignorată și necercetată.

Există riscul de subminare a încrederii între numeroase grupuri etnice. Diversitatea etnică prin care este semnificativă societatea noastră continuă să fie exploatată în detrimentul coeziunii sociale. În deosebi, este evident acest lucru în perioadele preelectorale.

Coronavirusul a perturbat activitățile unor subsisteme sociale, modificând relațiile de muncă. Munca de la distanță

devine experimentată în mai multe domenii, necesitându-se studii argumentative privind avantajele și dezavantajele, efectul în urma implementării.

Managementul timpului muncii de la domiciliu, capacitatea de autoorganizare a persoanei de a executa volumul de muncă solicitat calitativ și flexibilitatea angajatorilor de a răspunde schimbărilor intervenite, au devenit o nouă realitate care trebuie înțeleasă și valorificată.

Rezultatele studiului demonstrează că, cu cât gradul de coeziune socială este mai înalt, cu atât societatea devine mai rezistentă la impactul crizei și îi este mai ușor să pună în aplicare măsuri eficiente de redresare.

BIBLIOGRAFIE

1. About Score Moldova. [accesat 25.06.2020]. În: <https://www.scoreforpeace.org/en/moldova/methodology>
2. Consolidarea coeziunii sociale și a unei identități comune în Republica Moldova. Probleme-cheie și recomandări practice. Institutul de Politici și Reforme Europene. Chișinău, decembrie 2017, 53 p. În: pre.md/2018/02/19/studiu-consolidarea-coeziunii-sociale-si-a-unei-identitati-comune-in-republica-moldova-romanarusa-2/ (accesat la 15.07.2020).
3. Manca A. R. Social Cohesion. In: Michalos A. S. Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research. Publisher: Springer Netherlands, 2014, 9411 p. ISBN 978-94-007-0752-8.
4. Moldova. Social Cohesion and Reconciliation Index. În: <https://www.scoreforpeace.org/en/moldova/2018-General%20population-43> (accesat la 20.07.2020).
5. Republic of Moldova: adolescent mental well-being – current situation and future trends. Social cohesion for mental well-being among adolescents. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2008, 286 p. ISBN 978-92-890-4288-8.

Prezentat: 31 iulie 2020.

E-mail: spataru_tatiana@mail.ru